

Ekološki turizam

Zeba, Gea

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:819526>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-12**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

GEA ZEBA

EKOTURIZAM

Završni rad

Pula, 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

GEA ZEBA

EKOTURIZAM

Završni rad

JMBAG: 0303081181 redovita studentica

Studijski smjer: Turizam

Predmet: Ekonomija Doživljaja

Znanstveno područje: Društvena znanost

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Turizam i trgovina

Mentor: doc.dr.sc. Aljoša Vitasović

Pula, kolovoz 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile
u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom
_____ koristi na način
da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi
Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih
radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s
Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi
promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. SAŽETAK	Error! Bookmark not defined.
1.1. Summary.....	2
2. UVOD.....	3
3. EKOLOGIJA I RAZVOJ.....	4
3.1. Definiranje pojma Ekoturizam	6
3.2. Turizam i okoliš	7
3.3. Onečišćenje prirode uslijed turizma	8
4. UZROCI KRIZE OKOLIŠA	10
4.1. Demografska ekspanzija.....	10
4.2. Urbanizacija	12
4.3. Poljoprivredna i industrijska proizvodnja	15
4.4. Energija i promet.....	18
4.5. Prirodne i druge katastrofe.....	22
5. ODRŽIVI RAZVOJ I ZELENO POSLOVANJE U TURIZMU	24
5.1. „Zeleni hoteli” (eko hoteli).....	25
5.2. Organska proizvodnja hrane	27
6. ZAKLJUČAK	28
LITERATURA	29
POPIS SLIKA I TABLICA	30

1. SAŽETAK

Pitanje odnosa turizma i zaštite prirode spominju se danas često u suprotnom značenju, no ipak priroda i njezine ljepote spadaju u red osnovnih turističkih vrednota. Mnogima je zaštita okoliša postala jedna od glavnih smjernica u planiranju putovanja. Stanovnici turističkih područja sve više ostvaruju realne strategije za zadržavanje svoje neovisnosti i zaštitu okoliša. Može se reći da je preispitanost prioriteta zbog jačanja svijesti o okolišu već započela. „Sve više modernih (suvremenih) turista spremno je platiti dodatnu cijenu kako bi odsjeli u hotelu koji ne oštećuje i zagađuje okoliš.

Onečišćenje Zemlje u cjelini, a posebno nekih njenih prostora, postalo je ne samo pitanje poduzimanja različitih metoda kako bi se razvijala „ekonomija blagostanja“, već stanje dovedeno do pitanja fizičkog opstanka čovjeka i planeta na kojem egzistira. Razvijene zemlje razvijaju sve otmjenije metode prikriivanja problema i razvijaju tzv. nove ekološke industrije na svom prostoru, a tehnologije sele u nerazvijen svijet. Na taj način se ne samo ne rješavaju osnovni ekološki problemi suvremenog svijeta nego se još snažnije produbljuju nejednakosti između razvijenih i nerazvijenih zemalja.

Na osnovi znanstvenih istraživanja i evidentnih događanja u nekoliko posljednjih godina došlo je do spoznaje da je ekološka kriza dosegla stupanj gdje prijete globalna katastrofa.

Turizam je po svojoj masovnosti eksplandirao do ogromnih granica i postao prisutan u gotovo svim dijelovima svijeta. Dolazi do problema ispreplitanja ekologije i turizma te je nužno da se turizam ne razvija nekontrolirano, već da se ekološkim mjerama i postupcima omogući skladan razvoj prostora svih sudionika unutar sustava turizma.

Ključne riječi: Ekologija, ekološki turizam, turizam, zaštita okoliša, ekološka kriza, globalna katastrofa

1.1. Summary

The issue of the relationship between tourism and nature protection is often mentioned today in the opposite sense, but still nature and its beauties are among the basic tourist values. For many, environmental protection has become one of the main guidelines in travel planning. Residents of tourist areas are increasingly realizing realistic strategies to maintain their independence and protect the environment. It can be said that the re-examination of priorities for raising environmental awareness has already begun. "More and more modern (contemporary) tourists are willing to pay an extra price to stay in a hotel that does not damage and pollute the environment.

Pollution of the Earth as a whole, and especially of some of its spaces, has become not only a matter of taking various methods to develop a "welfare economy", but a condition leading to the question of the physical survival of man and the planet on which it exists. Developed countries are developing more and more sophisticated methods of covering up problems and developing the so-called new ecological industries in their area, and technologies are moving to the underdeveloped world. In this way, not only are the basic ecological problems of the modern world not solved, but the inequalities between developed and underdeveloped countries are deepened even more strongly.

Based on scientific research and evident events in the last few years, it has been realized that the ecological crisis has reached a stage where a global catastrophe is threatening.

Tourism has expanded to huge limits in terms of its mass and has become present in almost all parts of the world. There is a problem of intertwining ecology and tourism, and it is necessary that tourism does not develop uncontrollably, but that ecological measures and procedures enable the harmonious development of the space of all participants within the tourism system.

Keywords: Ecology, ecological tourism, tourism, environmental protection, ecological crisis, global catastrophe

2. UVOD

Tema ovog završnog rada je Ekoturizam. Ekološki ili eko turizam je specifični oblik turizma koji se odnosi na odgovorna putovanja u područja očuvane prirode i visokog stupnja zaštite okoliša, koja utječu na dobrobit lokalne zajednice i uključuju razumijevanje i edukaciju turista.

Predmet završnog rada je istraživanje i analiza ekoturizma te prikazivanje koliko turizam i u kojoj mjeri onečišćuje okoliš. U okviru teme istražiti će se trenutno stanje kao i mogućnosti razvoja ekološkog turizma. Na početku rada se definiraju osnovni pojmovi kako bi se bolje shvatilo njihovo značenje te se prikazuje koliko je ekologija važna za ljudski život. Kroz ostatak rada se navode negativni učinci na okoliš i koliko turizam uistinu doprinosi svemu. Detaljnije se opisuje svaki negativni čimbenik kako bi se bolje prikazala i dočarala stvarna slika svijeta. Na kraju rada spominje se održivi turizam i zeleni hoteli te rješenja za daljnji razvoj ekološki prihvatljivih proizvoda.

Cilj rada je probuditi ekološku svijest i podučiti nešto o povezanosti turizma i ekologije te prikazati važnost poduzimanja daljnjih akcija za zaštitu okoliša.

Svrha završnog rada je unaprijediti znanje o ekološkom turizmu, o benefitima koje donosi turističkoj zajednici, ali i samim korisnicima usluga.

Preuzimajući ulogu lidera, turizam je preuzeo i značajnu odgovornost u odnosu na prirodno okruženje. Tako je nastao koncept održivog razvoja turizma koji stavlja naglasak na ravnotežu između okoliša, društvenih i ekonomskih aspekata.

Primjenom načela održive gradnje u turizmu, moguće je uvelike smanjiti negativne utjecaje na okoliš, poboljšati financijske rezultate životnog ciklusa hotela, poboljšati produktivnost rada zaposlenika, njihovo zdravlje, te zadovoljstvo gostiju.

3. EKOLOGIJA I RAZVOJ

„Ekološka kriza je poprimila takve razmjere, da je postala i moralna odgovornost sviju nas, pa moderno društvo neće moći dati rješenja za probleme ekologije, ako ponovno ne ispita vlastiti način života. Čovječanstvo je upravo u razdoblju duboke društvene krize i neće moći još dugo ostati u takvom stanju, a da to ne izazove ozbiljne posljedice na evolucijski razvojne ne samo čovjeka nego i cijelog planeta, odnosno svih živih bića na tom planetu.“¹

Čovjek je kroz povijest, tijekom svog razvoja svojim mentalnim mogućnostima, razvojem znanja, tehnologija i kulture u značajnoj mjeri mijenjao i sebi prilagođavao mnoge prirodne elemente i faktore i tako širio granice rasta svoje vrste. Pritom je od svog postanka do danas uvažavao prirodu i njene zakone, jer je bio svjestan krhkosti prirodnih sustava Zemlje i činjenice da bi neodgovorno korištenje prirodnih resursa moglo ugroziti njegov fizički opstanak ili otežati razvoj. Ipak, industrijalizacijom i urbanizacijom čovjek sve više nekontrolirano crpi prirodne resurse i sve manje uvažava usku i funkcionalnu povezanost i sklad između svih ekosustava. Čovjek s vremenom postaje sve bahatiji, a pohlepa za materijalnim probitcima veoma brzo dovodi ne samo do nekontroliranog korištenja prirode nego i kršenja temeljnih moralnih zakona.

O negativnim učincima industrijalizacije na čovječanstvo te nemogućim uvjetima života koje je ona stvorila zbog onečišćenja tla, zraka i cijelog ekosustava, nije se ni u znanstvenim krugovima govorilo sve do otprilike sedamnaestih godina 20. st. Problem je zamijećen tek kada su sve više bile izražene klimatske promjene, kada je sve više evidentirano izumiranje pojedinih vrsta na zemlji, kada je pojava gladi u puno zemalja postala normalna svakidašnjica, kada je uočeno stvaranje sve više ozonskih rupa i pojava mnogih svakojakih bolesti i zaraza. Ekološki problemi uočeni su i ozbiljnije tretirani tek kada se njihovo negativno povratno djelovanje odrazilo na gospodarski, socijalni i ekonomski razvoj. Postalo je jasno da čovječanstvu u relativno kratkom roku prijete kataklizma, odnosno potpuno fizičko nestajanje.

¹ Ivan Pavao II., 1990.g.; Miljenko Bilien (2011.): Turizam i okoliš, 9. str., Zagreb

Činjenica da je ekološka svijest i obzir prema ostalim živim bićima bila više razvijena kod primitivnih plemena u prošlosti, nego u današnjem tehnološki, kulturno i društveno naprednom svijetu je istinski jako tužna. Može se postaviti pitanje koliko smo uistinu napredovali. „Zemlja ne pripada čovjeku. Čovjek pripada Zemlji. To mi dobro znamo. Sve stvari povezane su kao što je porodica povezana krvlju. Sve je povezano. Što god snađe Zemlju, snaći će i sinove Zemlje.“²

Suvremena je privreda doista izgubila kontakt sa stvarnošću, gdje se smatra da je čovjek savršeno biće i gospodar svega.³ Tek kad ga je priroda upozorila da to nije tako i kada je vidio da i za njega vrijede zakoni prirode, čovjek je shvatio da je ekologija postala globalni problem. Ljudi bi trebali promijeniti način života, a taj će proces biti jako težak i dugotrajan. Svjetske industrije neće dozvoliti mijenjanje pošto im to donosi profit i moć, a to je jedino što žele. Za izmjenu društvenog i ekološkog okruženja morat će snositi razvijene zemlje jer su glavni krivac sadašnjeg stanja u okolišu i imaju sredstva tehnologiju i znanost u odnosu na nerazvijene zemlje.

² Iz pisma indijanskog poglavice bijelom čovjeku; Miljenko Bilan (2011.): Turizam i okoliš, 11. str., Zagreb

³ A. Toffler

3.1. Definiranje pojma Ekoturizam

Veliki broj stručnjaka na raznim turističkim skupovima je pokušao točno definirati pojam ekoturizma. Pojam ekoturizma se i dan danas se razlikuje u različitim dijelovima svijeta i kulturama. Raznolikost pojmova upravo ovisi o razlikama u vrstama turističkih proizvoda, kulturno-civilizacijskim razlikama u svijetu te o značajkama krajolika u kojima se odvija ekoturizam.

Eko turizam je puno više od posjeta nacionalnim parkovima i parkovima prirode - eko turist preferira konzumaciju autohtonih domaćih i ekoloških proizvoda, organske hrane, upoznavanje s kulturom i tradicijom nekog kraja. Eko turizam potiče poljoprivredu i malo poduzetništvo te kreativnost u osmišljavanju atraktivnih turističkih doživljaja. Ekološki turizam ima svoju enogastrološku, održivu, edukativnu, avanturističku, sportsku i ciklo komponentu. Eko turist će, umjesto automobila koji zagađuje okoliš, radije destinaciju razgledavati na biciklu, otud implementacija drugih posebnih oblika turizma čime jača diversifikacija ponude destinacije i razvoj mikropoduzetništva.

Osnovna načela eko turizma su:

- podizanje ekološke svijesti;
- očuvanje lokalne kulture;
- očuvanje biološke i kulturne raznolikosti kroz zaštitu ekosustava;
- osiguravanje financijskih sredstava za očuvanje ekosustava, održivi razvoj i jaču lokalnu zajednicu;
- promocija odgovornosti kroz minimalni utjecaj na okoliš i kulturu;
- uvažavanje prava i potreba lokalnog stanovništva, prihvaćanje različitosti;
- sinergija subjekata (poduzetnika i lokalne samouprave) unutar destinacije;
- osmišljavanje i pružanje kvalitetnih doživljaja gostima;
- održivo raspolaganje otpadom⁴

⁴ Cimerfraj - <https://www.cimerfraj.hr/ideje/eko-turizam-hrvatska>

Na temelju ovih načela i obilježja može se zaključiti da je cilj ekološkog turizma zapravo smanjenje negativnih utjecaja na mjesto koje turisti posjećuju uz podizanje svijest o očuvanju okoliša kako među lokalnim stanovništvom tako i među turistima.

3.2. Turizam i okoliš

Ekološka kriza ili kriza okoliša je proces potpune ili djelomične izmjene ekosustava i druge štetne posljedice zbog intervencije čovjeka. Time se bavi znanstvena disciplina Ekologija. Riječ ekologija dolazi od grčke riječi oikos = kuća, dom i logos = znanost rasprava, istraživanje. „Ekologija je dakle znanstvena disciplina koja sintetizira znanja i postupke prirodnih i društvenih znanosti radi proučavanja odnosa između pojedinih ekosustava i organizama te prirodne i društvene okoline. To je zapravo ukupnost načela koja determiniraju odnose i procese prilagodbe na Zemlji, a koja su njima određena. Pritom su u prvom planu odnosi između čovjeka i njegove okoline.“⁵ Pod pojmom okoliša treba podrazumijevati čovjekovu okolinu tj. sadržaj Zemljine površine i sve ono što je čovjek stvorio.

Kada analiziramo karakteristike i značenje turizma na gospodarski i društveni razvoj nekog prostora te posebno njegov utjecaj na ekološke prilike neke regije, zemlje ili svijeta u cjelini, onda mislimo na turizam koji se počeo značajnije razvijati tek iza šezdesetih godina 20. st., kada se svijet oporavio od silnih ljudskih i materijalnih razaranja prouzročenih ratovima. U novije doba turistička kretanja postaju sve intenzivnija i u zimskim mjesecima, ne zavisno od godišnjih doba.

Važne karakteristike suvremenog turizma su organiziranost i visoka razina sigurnosti putovanja. Turizam više nije neizvjesnost i avantura, već uгода, zabava, odmor, užitek i oporavak. Najveći sudionici turizma su stanovnici bogatog sjevera, što znači da upravo taj segment turista najviše sudjeuluje u stvaranju konfliktnih stanja između čovjeka i prirode. Razvijene i nerazvijene, receptivne i emitivne turističke zemlje morali bi zajednički i u suradnji skrbiti o očuvanju prostora i svi bi trebali snositi troškove očuvanja okoliša te poduzimati odgovarajuće mjere o njegovoj zaštiti.

⁵ Miljenko Bilen (2011.): Turizam i okoliš, 23. str., Zagreb

Za razliku od drugih gospodarskih djelatnosti koje koriste prostor, turizam ne bi smio trošiti (uništavati) prostor, jer na karakteristikama i svojstvima prostora temelji svoj razvoj i u biti svoj opstanak. Svoj razvoj temelji na kvalitetnom i zaštićenom prostoru. Turizam je kao privredna djelatnost i masovni odgojno-rekreativni pokret, poseban oblik zaštite prirode.

Interesi turizma i zaštite prirode često su tako usko povezani, da neke njihove akcije mogu uspjevati samo u uskoj koordinaciji. To podrazumijeva sklad u očuvanju ljepote prirode i pejzaža, prirodnih spomenika, flore i faune, reguliranje šumarstva, lova i ribolova te odgajanje mase ljudi o zaštiti prirode.

3.3. Onečišćenje prirode uslijed turizma

Turizam i zaštita prirode se u praksi često sukobljavaju zbog različitih osnovnih gledišta. To se većino događa kada predstavnici i sudionici turizma smatraju prirodu samo kao dekor za obavljanje turističke djelatnosti. Također i kada nastoje izvući što više zabave i senzacije iz turističkog mjesta, ne pazeći pritom na prirodu. „Novim masama, koje ulaze u turizam, nedostaje prostora za odmor, one nemaju mogućnosti ni smisla za klasične oblike turističkog odmora i života, i kod njih nije razvijena ni svijest o potrebi, niti znanje o načinu čuvanja i zaštiti prirode u potrebnoj mjeri.“⁶

Višeslojna onečišćenja koja proizlaze iz putovanja su bolje predočena pomoću lanca turističkih usluga. „Kod davanja informacija i pri rezervaciji prije svega se troši materijal u obliku papira (prospekti). Za vrijeme putovanja u prvom su planu potrošnja energije, onečišćenje zraka, potrošnja materijala (održavanje prijevoznih sredstava) i zakrčene prometnice. Učinci stanovanja i konzumiranja hrane nalaze se u području trošenja zemljišta i energije, a također i otpad.“⁷

Novi oblici masovnog turizma stavljaju zaštitu prirode pred velike probleme u svim više naseljenim turističkim zemljama. Primjer toga je zaštita planine Rex u Austriji gdje još nije proveden zadovoljavajući režim za zaštitu planine, a koja je ugrožena

⁶ Dragutin Alfier: Zaštita prirode u razvijanju turizma, Zagreb, 2010., 13.str.

⁷ H. Muller: Turizam i ekologija, Zagreb, 2004., 21.str.

zbog predjela koje posjećuje 600.000 posjetitelja godišnje. Također može se uzeti za primjer šuma Fontainebleau kraj Pariza koja spada među jedinstvene spomenike prirode i kroz koju za vrijeme vikenda prođe na stotine tisuća posjetitelja.

Zaštita šuma se u zadnjih nekoliko godina našla pred teškim i gotovo nerješivim problemima, zbog naglog porasta masovnog turizma u obliku kampinga.

Masovnim priljevom kampera su najčešće napadnuti osjetljivi šumski kompleksi uz more. Masovno prisustvo kampera, stalno uništavanje travnate vegetacije koja hrani šumu i čuva tlo, česti požari zbog nepažnje, instaliranje šatora ispred stabala i drugi oblici stranog utjecaja na život šuma, smanjuje njihovu trajnost. Srž problema koje masovni kamping nameće šumarstvu je u tome kako uskladiti koegzistenciju osjetljivih šuma s masom turista, imajući na umu da je kamping najpogodniji oblik zadovoljenja turističkih potreba.

4. UZROCI KRIZE OKOLIŠA

Znanstvenici različitih struka i znanstvenih disciplina izdvajaju tri skupine uzročnika onečišćenja okoliša:

- sustav
- nagli porast stanovništva u svijetu i snažan gospodarski rast
- čovjek (nedostatak ekološke svijesti)

4.1. Demografska ekspanzija

Prije svega milijun godina na svijetu je bilo svega desetak tisuća ljudi, s vremenom se prostor sve više koristio za poljoprivredu, ali je početkom naše ere na svijetu egzistiralo samo oko 250 mil. ljudi. Problemi konflikata čovjeka i okoliša nastaju zapravo poslije velikih geografskih otkrića i razdoblja prije industrijske revolucije. Osobito snažan porast bilježi se u svijetu tijekom 20.st., pa je samo od 1975. g. do danas ukupan broj stanovništva gotovo udvostručen. Računa se da danas na Zemlji egzistira oko 7 milijardi ljudi. Tablica 1: Porast broja stanovništva svijeta (1650.-2010.g.)

Godina	Stanovništvo
1650.	465
1750.	660
1800.	907
1850.	1.175
1900.	1.620
1930.	2.003
1980.	4.432
2004.	6.365
2010.	6.895

Izvor: Miljenko Bilen (2011.) - Turizam i okoliš, Zagreb, (25.8.2021.)

Na prostorima zapadne i južne Europe, sjeveroistoka SAD-a, Japana, jugoistočne Kine i Azije i Indijskog potkontinenta živi oko 60% ukupnog stanovništva svijeta, a to je svega 8% površine svijeta. Kada bi se nastavile današnje stope prirodnog priraštaja, 2030.g. Kenija bi mogla imati oko 110 mil. stanovnika, Nigerija preko 500 mil., a Indija i Kina svaka oko 1,7 mlrd. ljudi. Stope visokog prirasta bilježe i nerazvijene zemlje gdje je gustoća naseljenosti iznimno velika. Veliki negativni problemi su povećanje broja stanovnika i potrebe za hranom tijekom intenzivnog korištenja postojećih agrarnih i pašnjačkih površina te naročito kršenje šuma.

Slika 1. Gradovi u svijetu s više od 8 milijuna stanovnika

Grad	Broj stanovnika u milijunima	Grad	Broj stanovnika u milijunima
Tokio (Japan)	26,96	Lagos (Nigerija)	10,29
Ciudad Mexico	16,56	Rio de Janeiro	10,18
Sao Paulo (Brazil)	16,53	Delhi (Indija)	9,95
New York (SAD)	16,33	Karachi (Pakistan)	9,73
Bombaj (Indija)	15,14	Kairo (Egipat)	9,69
Shanghai (Kina)	13,58	Pariz (Francuska)	9,52
Los Angeles (SAD)	12,41	Tianjin (Kina)	9,42
Calcutta (Indija)	11,92	Manila (Filipini)	9,29
Buenos Aires (Arg.)	11,80	Moskva (Rusija)	9,27
Seul (Koreja)	11,61	Jakarta (Indonezija)	8,62
Beijing (Kina)	11,30	Daka (Bangladeš)	8,55
Osaka (Japan)	10,61		

Izvor: Mate Matas - Geografski pristup okolišu, Petrinja 2001. g. (25.08.2021.)

Suvremeni svijet je zbog različitih političkih, ekonomskih, povijesnih i drugih čimbenika razdvojen na grupu nerazvijenih (većina zemalja svijeta) i razvijenih zemalja. Kod siromašnog stanovništva negativne posljedice na okoliš uzrokuje borba i napor da se provede bar minimum hrane za fizički opstanak, dok je kod razvijenih zemalja posljedica stopa rasta i razvoja, odnosno ostvarivanja visokog standarda života. Ako se bude povećavao broj gladnih i umiranja od gladi u nerazvijenim zemljama, tada je moguće očekivati sve masovnije i nekontrolirane migracije stanovništva iz nerazvijenih u razvijene zemlje. Siromašni bi postali sve agresivniji te

bi to izmaklo kontroli ljudske zajednice. Takav događaj bi imao velike i nepredvidive ekološke posljedice globalnih razmjera.

Moguće konfliktne situacije između prostora i turističkih kretanja mogu nastati zbog pojave novih vrsta i oblika turističkih kretanja. Hrvatska je od sredine 19. st. do danas imala izrazito nepovoljne povijesne, gospodarske i političke tendencije razvoja te je time prirast stanovništva bio nizak. Ako se nastavi trend iseljavanja, Hrvatskoj prijete snažna depopulacija i relativno skoro izumiranje stanovništva.

4.2. Urbanizacija

„U suvremeno doba gotovo u svim zemljama svijeta, posebno razvijenim, prisutan je snažan proces urbanizacije sela ili proces preseljavanja seoskog stanovništva u gradove (proces deruralizacije, deagrarizacije i proces urbanizacije). U svakom slučaju, događaju se bitne strukturalne promjene pri čemu se bitno mijenja izgled i funkcija seoskih naselja, a s druge strane snažnim tempom raste broj i veličina gradskih naselja.“⁸

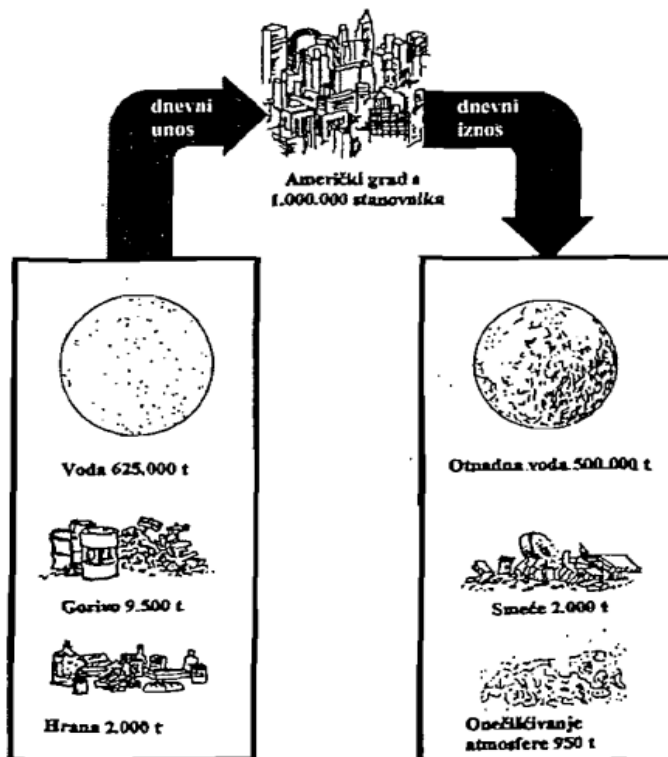
Proces urbanizacije je pozitivan proces jer je rezultat gospodarskog i društvenog razvoja. No, može izazvati velik niz negativnih posljedica na okoliš ukoliko se odvija neplanirano i stihijski. Prema stupnju urbanizacije izdvajaju se 4 tipa urbaniziranosti: niski stupanj (20-40%), srednji stupanj (40-60%), visoki stupanj (60-80%) i vrlo visoki stupanj (80-100%). Izgradnja stambenih četvrti, industrijskih pogona, sportskorekreativnih terena, prometne i druge komunalne infrastrukture nužno nameću potrebu zadiranja u prostor. Poseban su problem socijalne i psihološke posljedice urbanog života koje izazivaju permanentne stresove i nervne napetosti, a buka i zamor te aerozagađenje izrazito negativno djeluju na čovjekova čula i nervni sustav. Primjer štetnog učinka urbanizacije je javna rasvjeta. Ona može biti jako štetna; rasvjetna tijela dizajnirana su da emitiraju svjetlost u svi smjerovima čime prvenstveno rasipa skupu energiju, ali ima i štetne posljedice na okoliš. Uperena svjetla noći u nebo zagađuju horizont te dezorijentiraju mnoge ptičje vrste. Također

⁸ Miljenko Bilan (2011.): Turizam i okoliš, 45. str., Zagreb

blještavilo izaziva kod čovjeka kratkotrajno sljepilo što uzrokuje mnoge prometne nesreće te utječe i na ozbiljne poremećaje sna i životnog ritma. Probleme rasvjete je moguće riješiti usmjeravanjem snopa svjetlosti na ciljane površine, bez nepotrebnog usmjeravanja ka nebu.

Velike količine energije se troše i u gradovima zbog prometa, industrijskih postrojenja, svakojakih uređaja. Zbog toga se u atmosferu ispuštaju toksični plinovi i pare što stvara guste slojeve magle (smog). Velika količina smoga smanjuje broj sunčanih dana, a ljetne magle su znatno učestalije u gradovima nego na selu. Za turiste i zemlje koje ostvaruju najveći prihod putem turizma to nije dobra stvar s obzirom da turiste privlače gradovi sa puno sunca i velikim brojem sunčanih sati. Turiste privlače gradovi sa turističkim atrakcijama, arhitektonskim građevinama i atraktivnom kulturom, no jednako im je važan i stupanj čistoće gradskih ulica te nizak stupanj onečišćenog zraka. Mnogi svjetski gradovi (Rim, Milano, Beč, Venecija, Atena, Kairo, Barcelona, Pariz, London) značajno su povećali turističke posjete otkad su poduzeli i prihvatili određene mjere ekoloških standarda.

Slika 2. Dnevni unos i iznos iz jednog američkog milijunskog grada

Izvor: Mate Matas - Geografski pristup okolišu, Petrinja 2001. g. (26.08.2021.)

Rast i razvoj gradova te negativne posljedice koje dolaze s tim, odrazile su se na proces rurifikacije, odnosno napuštanje gradova i izgradnju kuća i stanova na selu. To znači da se nekoć netaknute okoline također uništavaju i dovode krajolik u svakojake probleme. „Istraživanja u Švicarskoj su pokazala da se od ukupnog zemljišta čak 39% koristi za izgradnju hotela i drugih ugostiteljskih kapaciteta, 34% za naselja za odmor i zelene površine te 27% za prometne površine.“⁹ U Hrvatsko je sličan slučaj, popisom od 2001. g. u Hrvatskoj je utvrđeno da ima 6.839 naselja od čega su 6.716 bila sela (98.2%). Iako je broj sela u odnosu na ukupan broj naselja izrazito veći, u njima je živjelo manje od pola ukupnog stanovništva Republike Hrvatske. Problem je što Hrvatska posjeduje relativno velik broj raznolikih i izgledom veoma karakteristična sela i gradova u svim regijama zemlje. Na sreću, stupanj onečišćenja je još uvijek u odnosu na druge zemlje veoma nizak, pa su mogućnosti razvoja ekološkog turizma povoljne.

Nesporno je da turizam u bilo kojoj zemlji pridonosi i pogoršava procesu urbanizacije. Rješenja između čovjeka i prostora su rješiva ali složena i dugoročna. Dakako rješenja nisu rušenje gradova ili gradnja novih naselja, ali se prostornim planiranjem mogu predvidjeti i poduzeti mjere koje će omogućiti razvoj i istodobno sačuvati okoliš od saturacije.

⁹ Dragutin Alfier: Zaštita prirode u razvijanju turizma, Zagreb, 2010.g.

4.3. Poljoprivredna i industrijska proizvodnja

Poljoprivreda je grana gospodarstva gdje se uzgojem različitih biljaka i životinja osigurava fizički opstanak čovjeka. Poljoprivredne su djelatnosti ratarstvo, stočarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo i ribarstvo. Budući da čovjeku nije moguć fizički opstanak bez hrane, poljoprivreda je najvažnija djelatnosti. Posljednjih dvjestotinjak godina stanovništvo svijeta se povećalo izvanrednom brzinom. Nagli porast stanovništva i masovnost turističkih kretanja nije pratila i adekvatna količina hrane. Godišnje od posljedica nedovoljno ishranjenosti i gladi umire u svijetu između 20-30 milijuna ljudi, a taj broj, na žalost, raste. Najveće količine energije troše se u poljoprivredi kao gorivo za pokretanje mnogih agrarnih strojeva.

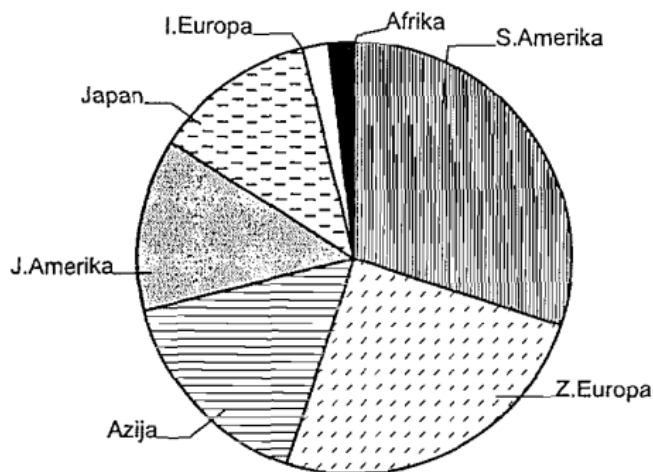
Slika 3. Upotrijebljena energija u poljoprivrednoj proizvodnji od 1950. do 1985. prema namjeni u milijunima tona ekvivalentne nafte

Godina	Gorivo	Natapanje	Gnojivo	Ostalo	Ukupno
1950.	20,4	2,4	10,0	6,5	39,3
1960.	41,1	4,7	19,0	13,0	77,8
1970.	61,2	9,8	44,2	23,1	138,3
1980.	92,8	19,8	78,8	38,3	229,7
1985.	105,5	28,7	92,3	45,3	271,8

Izvor: Mate Matas - Geografski pristup okolišu, Petrinja 2001. g. (27.08.2021.)

Korištenje pesticida i umjetnih gnojiva imaju pozitivne učinke na ekonomiju jer proizvodi znatno veću količinu hrane, ali ima negativne ekološke učinke. Pojavljuju se opasnosti od ubrzanog iscrpljivanja tla i ugrožavanje kvalitete okoliša te ugrožavanje svih ekosustava Zemlje. Pesticidi i druga kemijska sredstva koja se koriste u poljoprivredi prodiru duboko u litosferu i zagađuje podzemne vode. Također, dugotrajna izloženost njima može kod ljudi prouzročiti bolesti demencije te puno ostalih bolesti od autizma do raka.

Slika 4. Potrošnja pesticida u 1994. po kontinentima

Izvor: Mate Matas - Geografski pristup okolišu, Petrinja 2001. g. (29.08.2021.)

Čovjek je uništio jako puno kišnih i tropskih šuma, ne samo zbog dobivanja ratarskih površina, već i zbog izgradnje prometnica, naselja, za dobivanje celuloze i papira, sirovu i drvenu industriju, itd. Najveće površine tropskih šuma uništene su u Brazilu, Venezueli, Boliviji, Meksiku, Peruu te drugim zemljama Afrike i Latinske Amerike. Uništavanje šuma osim što dovodi do erozije tla, uzrokuje i nedostatak kisika koji je nužan za život skoro svih živih bića.

U turizmu hrana ima dvostruku ulogu; turistima služi za zadovoljavanje njihovih primarnih potreba i služi kao atrakcija turistima koja ih privlači u pojedino odredište. Uporaba domaćih poljoprivrednih proizvoda zasigurno privlači i interesira više turista u Hrvatskoj i na cijelom tržištu. Hrvatska za razliku od drugih turističkih zemalja još uvijek raspolaže velikim površinama nezagađenog zemljišta idealnog za ekološku poljoprivredu. Turizam i u svijetu i u Hrvatskoj izaziva mnogo negativnih posljedica u okolišu potičući poljoprivrednu proizvodnju, ali jednako tako može biti promotor proizvodnje zdrave hrane.

„Industrija je gospodarska djelatnost nastala industrijskom revolucijom gdje se pretežno strojnom obradom prerađuju sirovine ili poluproizvodi u gotove proizvode.“¹⁰ Industrijalizacija je u zadnjih 200 godina dovela do sadašnjeg oblika godišnjeg odmora i putovanja, stoga se turizam može nazvati industrijom. Uz poljoprivredu i promet industrija je jedna od najvećih zagađivača okoliša. No, industrija je podarila velikom broju zemalja razne blagodati kao što su nov način življenja, više slobodnog vremena, povećanje dohotka, potaknula je neke nove znanstvene discipline, itd. Sindikati radnika izborili su se za da radno vrijeme ne smije trajati duže od 42 sata tjedno te plaćene slobodne dane i pravo na godišnje odmore. Pojavom industrije ljudi su imali više slobodnog vremena za turizam te se tu počeo razvijati suvremeni turizam. Unatoč pozitivnim činjenicama, industrija silno utječe na kvalitetu okoliša. Industrije sa stalnim utjecajem su pogono u stalnom pokretu i proizvodnji, a one djeluju na onečišćenje podzemnih voda i tekućica, atmosfere i propadanje šuma. Industrije s kratkotrajnim utjecajem ne oštećuju trajno okoliš, ali mogu izazvati značajne ekološke probleme kao što su izlivanje toksičnih materijala ili plinova u okoliš ili uzrokovanje požara.

Slika 5. Utjecaj industrije na okoliš

Izvor: <https://autegra.hr/2020/10/26/zagadenje-okolisa/> (30.08.2021.)

¹⁰ Miljenko Bilen (2011.): Turizam i okoliš, 60. str., Zagreb

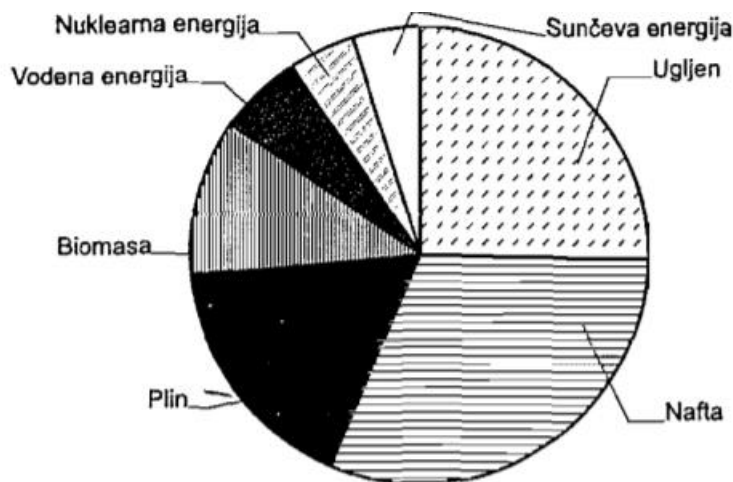
Bez obzira koja vrsta, industrije su veliki potrošači i zagađivači vode. Koriste pitku vodu i vraćaju zagađenu, čime se izravno uništava ekosustav tekućica i podzemnih voda. Posebno su štetne industrije koje emitiraju stakleničke plinove u atmosferu i ispuštaju otrovne plinove i pare koje negativno utječu na zdravlje čovjeka, na promjene u klimi te cjelokupni biljni i životinjski svijet. Najviše su otrovni sumporov i dušikov dioksid jer uzorkuju kisele kiše zbog kojih propada mnogo biljki, vodenih životinja, podzemne i nadzemne vode.

4.4. Energija i promet

„U posljednjih trideset godina utrošeno je u svijetu više energije nego u cijeloj povijesti čovječanstva.“¹¹ Energetika i ekološki problemi usko su povezani, jer je gotovo nemoguće proizvoditi, prenositi ili trošiti energiju bez značajnih utjecaja na okoliš. Ekološki problemi koji su izravno povezani s proizvodnjom i potrošnjom energije su onečišćenje zraka, onečišćenje vode, toplinsko onečišćenje, kao i odlaganje krutog otpada. Primarnom energijom smatra se fotosintezom kemijski vezana sunčeva energija (hrana i neposredna fosilna goriva), energija vjetra, kinetička i potencijalna energija vode, atomska energija i sl. Sekundarnu energiju čini preobražena energija kao što je električna energija, benzin i sl. U razvijenim se zemljama troši oko 75% ukupne potrošnje energije u svijetu, a u nerazvijenima samo 25% s tendencijama daljnjeg povećanja udjela razvijenih zemalja. Većina energije potječe od fosilnih goriva (oko 80%). Iz nuklearnih elektrana potječe oko 5%, hidroelektrana 6% itd.

¹¹ M. Friganović, M. Sić, M. Matas, Zagreb 1998. g.

Slika 6. Potrošena energija 1995. godine prema izvorima u %

Izvor: Mate Matas - Geografski pristup okolišu, Petrinja 2001. g. (01.09.2021.)

Navode se neke najznačajnije osobitosti pojedinih energenata i njihovog utjecaja na kvalitetu okoliša. Nafta utječe posredno i neposredno na okoliš: u fazi eksploatacije, pri transportu, u toku prerade te pri potrošnji. Opasnosti se povećavaju u fazi eksploatacije, kada se zbog mogućeg kvara na proizvodnim bušotinama, sabirnom sustavu ili drugim uređajima može dogoditi eksplozija ili požar. Posebne se opasnosti javljaju i u fazi transporta, neovisno o tome transportira li se nafta cisternama, naftovodima ili brodovima. U svijetu je zabilježen veći broj takvih izljeva, a u Hrvatskoj se to dogodilo 1984. godine kod Lešća (Duga Resa). Sličan dogodio se i 1998.g. kada je zbog puknuća naftovoda kod Velike Hrastilnice iscurilo 380 m³ nafte. Pri preradi nafte potencijalnom onečišćenju zraka najviše pridonose po neugodnom mirisu prepoznatljiviji vodik i sumpor, no pojavljuju se i različiti ugljikovodici koji znatnije ne opterećuju okoliš neugodnim mirisom, ali mogu imati mnogo teže posljedice.

Plin se kao energent smatra ekološki najprikladnijim energentom jer nema bitnijeg utjecaja na okoliš. Većina atomskih fizičara uvjeravaju u sigurnost atomskih elektrana, no one su ipak nesavršene pa je greška uvijek moguća. To su pokazali i neki slučajevi (npr. "Otok 3 milje" u SAD-u 1979. godine, Černobil u Ukrajini 1986. godine i neki drugi slučajevi), što izaziva nepovjerenje stanovništva s obzirom na

primjenu nuklearne tehnologije za proizvodnju energije. Važno je istaknuti da je energija koja se dobiva iz nuklearnih elektrana relativno jeftina te da ispuštaju male količine stakleničkih plinova u atmosferu. Ekološki je najprihvatljivija Sunčeva energija i svi oblici takve energije. Metode prikupljanja Sunčevog zračenja u kolektore izuzeno su korisne jer služe za dobivanje električne energije, zagrijavanje prostora i za proizvodnju poljoprivrednih proizvoda u staklenicima. Kombinacijom morske vode i solarne energije moguće je i dobivanje pitke vode. Kao primjer bi od velike važnosti bilo iskorištavanje prostora pustinje Sahare gdje su velike količine Sunca.

Slika 7. Solarna energija

Izvor: <https://www.cee.hr/cinjenice-solarnoj-energiji/> (02.09.2021.)

U Turizmu se energija najviše troši u prometu, odnosno prijevozu turista od mjesta stalnog boravka do odabranog odredišta i u povratku kući, zatim u prometu pri razgledavanju atrakcija. Značajni potrošači su još i razna sredstva za sport i rekreaciju (npr. vučnice, strojevi za proizvodnju umjetnog snijega, za zagrijavanje zatvorenih bazena i sl.)

Promet, kao djelatnost koja omogućuje prijevoz ili prijenos (cirkulaciju) ljudi i dobara, pridonosi oblikovanju i valorizaciji prostora te ukupnom gospodarskom i društvenom razvoju. „Promet je dio ljudskog okoliša i bitno utječe na njegovu kvalitetu. On ga oplemenjuje i obogaćuje, ali istovremeno uzrokuje i brojne loše posljedice. Negativne posljedice prometa na čovjekov okoliš brojne su i raznolike. Prometom se onečišćuje zrak, vode, tla, stvaraju se buka i vibracije, zauzimaju zelene površine i životni prostor, vizualno se degradiraju izvorne i radom stvorene pejzažne vrijednosti, povećava opasnost za život i zdravlje ljudi uopće.“¹² Promet je i jedan od najvažnijih faktora razvoja turizma, tj. nezaobilazan faktor turističke ponude.

Okoliš najviše onečišćuju motorna vozila (više od 50%) zatim industrijska postrojenja na klasični pogon, termoelektrane i sl. Može se pretpostaviti da su slični odnosi i u Hrvatskoj. Poseban ekološki problem jest odvodnja onečišćenih voda s kolničkih površina i sprečavanje njihova miješanja s pitkom vodom. Prometnice koje prolaze duž vodocrpnih područja potencijalni su izvori onečišćenja podzemnih voda. Veći dio cestovnih prometnica (osim autocesta) nema primjereno rješenje odvodnje onečišćenih voda s kolnika niti potrebnu drenažu. Poseban je problem kad takve prometnice prolaze kroz vodozaštitno područje, kao što su zagrebačke obilaznice i cesta Zagreb-Velika Gorica.

Slika 8. Primjer saturacije prostora pri izgradnji modernih cesta

¹² Mate Matas: Geografski pristup okolišu, Petrinja 2001. g., 174. str.

Kvalitetu okoliša, posebno u vizualnom smislu, umanjuju i odbačena stara vozila, istrošene gume, ulja i drugi predmeti koji se izbacuju iz vozila. Osim zauzimanja velikih kompleksa obradivih površina, prometnice presijecaju kontinuitet biljnog pokrova i područja kretanja pojedinih životinjskih vrsta te ih pretvaraju u manje komplekse, čime su zemljište te pojedine biljne i životinjske vrste jače izloženi i drugim negativnim učincima raznolikih ljudskih djelatnosti.

U turizmu i korištenju slobodnog vremena u suvremeno doba sudjeluju i druga prijevozna sredstva, ali najveće značenje imaju sredstva cestovnog i zračnog prometa. U turističkim putovanjima jako puno se razvio avionski promet, posebno na duže relacije. No, upravo cestovni i zračni promet je najneprihvatljiviji za okoliš.

4.5. Prirodne i druge katastrofe

Na kvalitetu okoliša utječu i iznenadne velike nesreće ili događaji koji izazivaju teške posljedice i koji se često nazivaju katastrofama, a oni najjači dovode i do naglih preokreta i najintenzivnijih promjena i kataklizmama. Uzroci katastrofa mogu biti prirodne pojave i procesi, ali i ljudske svjesne ili nesvjesne aktivnosti. U prirodne katastrofe najčešće se ubrajaju potresi, vulkani, vjetrovi, poplave, šumski požari, suše i sl.

Potresi nastaju kao posljedica pomicanja tektonskih ploča na određenoj dubini Zemlje, iznenadni su i kratkotrajni. Godišnje se u prosjeku u svijetu zabilježi oko 900 000 potresa različite snage ili intenziteta. Snagu potresa nemoguće je uspoređivati s bilo kakvim ljudskim aktivnostima. Postoje procjene po kojima je snaga jačih potresa desetak tisuća puta jača od atomske bombe bačene na Hirošimu 1945. godine koja je razorila cijeli grad i usmrtila oko 100 000 ljudi. Potresi su najučestaliji u primorjima, dakle u turistički najposjećenijim odredištima i krajevima velike društvene vrijednosti. Stupanj turističke privlačnosti takvih područja umanjen je zbog straha od potresa i tsunamija.

Vulkani su također česti uzroci prirodnih katastrofa. Pouzdanim podacima o učestalosti, snazi i negativnim posljedicama pojedinih vulkanskih erupcija u ranijim razdobljima vrlo su oskudni ili ih nema. Vulkanske erupcije imaju golemu elementarnu snagu koja prelazi mogućnosti čovjekova shvaćanja i koju je teško bilo s čime usporediti. U erupcijama vulkana mogu nestati čitavi gradovi, a dotad plodna polja pretvaraju se u pustoš. Primjera radi naveden je manji broj slučajeva snažnih erupcija te stradanja ljudi i okoliša koja su one izazvale. Među poznatije primjere vulkanskih erupcija iz ubraja se erupcija Vezuva i erupcija Etne na Siciliji. Vulkanske erupcije imaju i pozitivne učinke kao što su stvaranje površine plodnog tla, zalihe vrijednih minerala, formiranje geotermalnih izvora. Zemlje u kojima se nalaze vulkani privlače turiste zbog svog izgleda i bujne vegetacije koja ih okružuje. Primjer toga je Sicilija u Italiji koja ostvaruje relativno velike turističke posjete zahvaljujući vulkanu Etna.

Slika 9. Vulkan Etna

Izvor: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Etna> (05.09.2021)

Poplave, požari, potresi, ratovi, bolesti i druge zastrašujuće posljedice elementarnih nepogoda su često motiv masovnih turističkih posjeta tim prostorima. Kao primjer mogu se navesti posjete Vukovaru razorenom u ratu, New Orleansu nakon razaranja uragana „Katrina“, posjete muzeju u japanskom gradu Kobe nakon potresa te i mnoga mjesta gdje su stradali ljudi tijekom Drugog svjetskog rata.

5. ODRŽIVI RAZVOJ I ZELENO POSLOVANJE U TURIZMU

Održivi razvoj je skladan odnos ekologije i gospodarstva, kako bi se prirodno bogatstvo naše planete sačuvalo i za buduće naraštaje. Održivi razvoj predstavlja generalno usmjerenje i težnju da se stvori bolji svijet, balansirajući socijalne čimbenike, ekonomske čimbenike i čimbenike zaštite okoliša.

Tijekom posljednjih dvadeset godina turizam se u pozitivnom i negativnom značenju razvio u značajnog činitelja u okviru konteksta održivosti. Iz tog razloga, Komisija Ujedinjenih naroda za održivi razvoj (UNCSD) posvetila je posebnu sjednicu temi „Turizam i održivi razvoj” 1999. godine. Na toj je sjednici prihvaćen međunarodni program rada na održivom razvoju turizma i utvrđeni su zadaci i odgovarajuće inicijative za sve sudionike u procesu održivog razvoja turizma. Načela održivosti odnose se na okoliš, ekonomske i sociokulturne aspekte razvoja turizma. Kako bi se jamčila dugoročna održivost razvoja turizma, odgovarajuća ravnoteža mora biti uspostavljena između te tri dimenzije.

Zadaća održivog turizma je:

- optimizirati korištenje prirodnih resursa koji čine ključni element razvoja turizma, održavajući bitne ekološke procese i pomažući očuvanju prirodnog naslijeđa
- poštovati sociokulturnu autentičnost zajednica domaćina, štiti njihovo izgrađeno i suvremeno kulturno naslijeđe
- osigurati održivo dugoročno poslovanje stvarajući društveno-ekonomske koristi koje se pravedno raspodjeljuju na sve interesne grupe, uključujući stabilno zaposlenje, mogućnosti za stjecanje prihoda i socijalno brigu za zajednice domaćina, kao i pridonositi smanjenju siromaštva
- održivi razvoj turizma zahtjeva sudjelovanje svih relevantnih interesnih grupa, na osnovi prethodne informiranosti, kao i jako političko vodstvo da bi se osiguralo šire sudjelovanje
- održivi turizam bi također trebao osigurati visoku razinu zadovoljstva turista i osigurati turistima sadržajno iskustvo, povećavajući njihovu svjesnost o pitanjima održivosti¹³

¹³ https://zavod.pgz.hr/pdf/34_lvo_BASIC.pdf

Navedene smjernice vrlo je teško pratiti ako se uzme u obzir činjenica da su za normalno funkcioniranje današnjih zahtjeva u turizmu potrebne goleme količine energije. Počevši od izgradnje smještajnih objekata, njihovog životnog ciklusa, pa do činjenice da je za turistički promet potrebna vrlo velika količina energije.

5.1. „Zeleni hoteli” (eko hoteli)

Kada analiziramo turizam kao cjelinu po pitanju održivosti, dolazimo do zaključka da su upravo hoteli, kao građevine, najzahtjevnija i najteža stvar koju čovjek čini svom okruženju. Za izgradnju i tijekom cjelokupnoga životnog ciklusa hotela potrebne su goleme količine energije. Energija je svuda oko nas i bez energije nema ničega. Za svaku akciju koja se poduzima prilikom iskopa materijala, prijevoza, skladištenja, potrebna je energija. Energija koja se potroši u zgradama čini 41 % ukupne konačne potrošnje energije u Hrvatskoj i u stalnom je porastu. Sve više modernih (suvremenih) turista spremno je platiti dodatak na cijenu kako bi odsjeli u hotelu koji ne narušava okoliš. Raste potražnja za nedirnutim, ekološki čistim područjima, kao odgovor na brzi ritam suvremenoga urbanog načina života. Osobna sigurnost postaje jedna od glavnih kriterija odluke, a sve je veći trend brige za vlastito zdravlje.

Jedan od traženijih oblika turizma je tzv. "zeleni turizam". „Zeleni hoteli” energetski su učinkoviti, recikliraju, iskorištavaju obnovljive izvore energije, manje su štetni za okoliš i pogodni su za zdravstveni turizam. Zelenim načinom poslovanja hoteli pomažu lokalnim zajednicama, te donose uštede i povećavaju vlastitu profitabilnost. Zeleni hoteli ili održivi je hotel koji teže tome da bude ekološki prijateljski prema okolišu kroz učinkovito korištenje energije, vode i materijala te pružanjem kvalitetne usluge. Prakse kao što su štednja vode, ušteda energije i smanjenje čvrstog otpada tri su od najčešćih stvari koje su zeleni hoteli radili kako bi zaštitili okoliš. Podizanje ekološke osjetljivosti gostiju motiv je investitorima da prilikom gradnje razmišljaju dugoročno, uzimajući u obzir troškove održavanja cijelog životnog. U Hrvatskoj postoji 41 hotel s certifikatom o održivom poslovanju, a njihov broj rapidno raste. Hotel Split je izabran među 16 hotela iz 7 europskih zemalja u skupinu kandidata za postizanje standarda zgrade gotovo nulte energije. Izgrađen je po principima zelene

gradnje, energetskog razreda A. Svoje potrebe za električnom energijom opskrbljuje vlastitom solarnom elektranom. Prikupljenom kišnicom zalijevaju se zelene površine, peru parkirališta i ceste te pune vodokotlići. Hrana je iz domaćeg uzgoja, a restoran hotela otvoren je za lokalnu zajednicu. Također Resort Punta Skala ističe održivost kao jednu od svojih ključnih korporativnih vrijednosti, što uključuje zaštitu okoliša, pročišćavanje otpadnih voda koje se zajedno s kišnicom i vodom iz bazena koriste za ispiranje WC-a i navodnjavanje zelenih površina, smanjenje otpada i optimizaciju potrošnje energije. Morska voda crpi se i koristi ljeti za hlađenje, a zimi za grijanje.

Slika 10. Hotel Split

Izvor: <http://visitpodstrana.hr/smjestaj/hotel-split/> (05.09.2021.)

5.2. Organska proizvodnja hrane

Poljoprivreda izuzetno mnogo zagađuje okoliš. Osim tla, zagađene su i vodene površine zbog upotrebe pesticida, herbicida i drugih sintetičkih kemijskih materija. Za razliku od postojeće konvencionalne proizvodnje, organska proizvodnja hrane će biti održiva dugoročno. Osim što će hrana biti sigurna za ljude i zdrava, biti će i osigurana dovoljna količina hrane za sadašnju populaciju, ali i za buduće generacije.

Metode organske poljoprivrede, koje se već primjenjuju 43 širom svijeta, pokazale su vrhunske rezultate u pogledu očuvanja zemljišnog biodiverziteta, očišćenja tla i vode od pesticida i umjetnih dodataka. Biološka kontrola štetočina, upotreba prirodnih supstanci u kontroli bolesti, korištenje komposta u povećanju plodnosti tla su mjere koje su u skladu sa zahtjevima zdrave okoline, odnosno mjere koje omogućavaju održavanje ekološke ravnoteže u prirodi.

Osnovni ciljevi organske proizvodnje su:

- povećanje proizvodne sposobnosti (plodnosti) zemljišta
- minimiziranje energetske inputa na poljoprivrednim dobrima
- smanjenje rizika po okolinu
- održavanje postignutog nivoa proizvodnje

Zemlje u tranziciji se bore s problemima ekonomske prirode kao što su propast mega velikih poljoprivredno-industrijskih firmi, podjela otkaza zaposlenicima što dovodi do velikog pada broja zaposlenika i povećanje sveukupne nezaposlenosti, itd. Te zemlje bi imale velike koristi od organske proizvodnje hrane jer bi lokalno stanovništvo bilo zaposleno u proizvodnji, štitili bi se prirodni resursi za sadašnje i buduće generacije, te bi lokalna zajednica konzumirala vlastite proizvode čime bi se smanjili troškovi uvoza nekvalitetne hrane.¹⁴

¹⁴ Željka Šiljković: Organska poljoprivreda Srednje Europe, 2002.g.

6. ZAKLJUČAK

Na kraju rada može se zaključiti da su ekologija i turizam dva različita pojma čija je suradnja nužna za daljni razvoj. Na degradaciju okoliša turizam je puno osjetljiviji nego druge gospodarske djelatnosti jer okoliš je njegov primarni resurs. Za svoj razvoj turizam traži prostor koji je kvalitetan i koji nije onečišćen. U razvoju turističke ponude trebat će više koristiti iskustva, rješenja i standarde turistički razvijenih država Europe jer turizam sve manje poznaje granice, a turističko tržište postaje sve više integralno i jedinstveno. Činjenica je da je turizam u posljednjih nekoliko godina ekspandirao po svojoj masovnosti u svim dijelovima svijeta. Zbog toga je nužno da se ne razvija nekontrolirano i da se po određenim ekološkim mjerama i postupcima omogući daljni razvoj turizma.

Suvremena privreda je izgubila kontakt sa stvarnošću gdje se smatra da je čovjek gospodar svega. Jedini način za ostvarenje sigurne i sretnije budućnosti je uspostavljanje ravnoteže između čovjeka i okoliša te je prema tome nužno da svjetska znanost istraži i predloži adekvatne metode i mjere, a vlade da postave čvrste zakone. Čovjek mora nužno promijeniti način života i postaviti nove ekološke etike. Ekološko obrazovanje svih slojeva društva ima veliko značenje, stoga se odgovarajući ekološki sadržaji trebaju podučavati već u najnižim obrazovnim ustanovama. Radi se o problemu opstanka Zemlje, a ne samo razvoju turizma ili pojedinih gospodarskih djelatnosti. Priroda je stvorila milijunima godina veoma čvrste zakone koji omogućuju život ljudima na takvom prostoru kakvog imamo. Ukoliko ne promijenimo način život dovest ćemo cijelo čovječanstvo u propast, prema tome još nije kasno da prirodu vratimo njenoj ljepoti i njenim korijenima.

LITERATURA

Popis knjiga:

1. Miljenko Bilen (2011.): Turizam i okoliš, Zagreb, 2011.g.
2. A. Toffler
3. Dragutin Alfier: Zaštita prirode u razvijanju turizma, Zagreb, 2010.g.
4. H. Muller: Turizam i ekologija, Zagreb, 2004.
5. M. Friganović, M. Sić, M. Matas, Zagreb 1998. g.
6. Mate Matas: Geografski pristup okolišu, Petrinja 2001. g.
7. Željka Šiljković: Organska poljoprivreda Srednje Europe, 2002.g.

Internet izvori:

1. Cimerfraj - <https://www.cimerfraj.hr/ideje/eko-turizam-hrvatska>
2. Novi trendovi u funkciji povećanja konkurentnost hrvatskog turizma u 21. stoljeću - https://zavod.pgz.hr/pdf/34_Ivo_BASIC.pdf
3. <https://hrturizam.hr/trendovi-u-turizmu-u-2020-godini-i-u-novom-desetljeću/>
4. GEMET - <https://www.eionet.europa.eu/gemet/hr/concept/2833>

POPIS SLIKA I TABLICA

SLIKE:

Slika 1. Gradovi u svijetu s više od 8 milijuna stanovnika	11
Slika 2. Dnevni unos i iznos iz jednog američkog milijunskog grada	13
Slika 3. Upotrijebljena energija u poljoprivrednoj proizvodnji od 1950. do 1985. prema namjeni u milijunima tona ekvivalentne nafte	15
Slika 4. Potrošnja pesticida u 1994. po kontinentima	16
Slika 5. Utjecaj industrije na okoliš	17
Slika 6. Potrošena energija 1995. godine prema izvorima u %	19
Slika 7. Solarna energija	20
Slika 8. Primjer saturacije prostora pri izgradnji modernih cesta	21
Slika 9. Vulkan Etna	23
Slika 10. Hotel Split	26

TABLICE: Tablica 1: Porast broja stanovništva svijeta (1650.-2010.g.)	10
---	----